

6. Війна, розлука і діти: як суди вирішують спори про батьківські права. Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України. 09.05.2025. URL: <https://unba.org.ua/news/10261-vijna-rozluka-i-diti-yak-sudi-virishuyut-spori-pro-bat-kivs-ki-prava.html>

7. Постанова Верховного Суду від 12 березня 2025 року у справі № 487/2960/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125933057>

БЕРЕЗОВСЬКА Вероніка В'ячеславівна

здобувач вищої освіти

інституту права та безпеки

Одеський державний університет внутрішніх справ

м. Одеса

Науковий керівник:

КОВБАН Андрій Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільних правових дисциплін,

Одеський державний університет внутрішніх справ,

м. Одеса

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ГАРАНТІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗЕМЛЮ

Правове забезпечення раціонального використання землі виступає комплексною системою норм та правових інститутів, мета яких полягає у впорядкуванні земельних ресурсів для їх максимально ефективного використання з урахуванням економічних, соціальних і екологічних потреб суспільства. Це передбачає не лише досягнення матеріальної вигоди від користування земельними ділянками, а й забезпечення стійкого розвитку територій, збереження родючості ґрунтів і екологічної рівноваги. Водночас правова регламентація раціонального землекористування слугує містком між приватними інтересами власників землі та суспільними потребами, створюючи умови для стабільності і передбачуваності земельних відносин. Вона закріплює баланс між економічною ефективністю та екологічною безпекою, що є важливим критерієм сучасної політики у сфері природокористування [4].

Конституційне закріплення права громадян на землю виступає фундаментальною основою всього правового регулювання у цій сфері. Конституція України встановлює право на власність як невід'ємне та гарантоване державою, одночасно визначаючи межі реалізації цього права через врахування загальнодержавних інтересів, таких як охорона природного середовища, розумне використання ресурсів та забезпечення сталого розвитку [3, с.30].

Земельне законодавство, яке представлено низкою нормативних актів, відіграє ключову роль у формуванні правових механізмів раціонального використання земель. Основним документом у цьому сенсі є Земельний кодекс України, який

визначає правову основу всіх земельних відносин. Законодавство спрямоване на гармонізацію приватних інтересів із суспільними, забезпечуючи одночасно захист права громадян на землю і створення умов для раціонального, екологічно безпечного використання земельних ресурсів [6, с.232].

Принципи, на яких ґрунтується земельне законодавство, виконують функцію фундаменту для правового забезпечення раціонального землекористування. Вони спрямовують усі суб'єктні дії у сфері землекористування на досягнення гармонії між економічними, соціальними та екологічними інтересами. Зокрема, законодавство передбачає пріоритет охорони довкілля та поєднання соціальних, природних і виробничих функцій земельних ресурсів. Ці принципи формують правову рамку для використання земель щоб власники й користувачі діяли в межах законодавчих вимог, спрямованих на підтримку екологічної рівноваги та забезпечення справедливого доступу до земельних ресурсів.

Правовий зміст раціонального використання землі проявляється у конкретних обов'язках і обмеженнях, встановлених законодавством. Громадяни та юридичні особи зобов'язані використовувати землю відповідно до її цільового призначення, дотримуватися правил охорони та експлуатації земель, відновлювати порушені земельні ділянки та запобігати їх деградації [2, с.66].

Гарантії реалізації права громадян на землю безпосередньо пов'язані з раціональним використанням. Вони забезпечуються через механізми набуття права власності, включно з цивільно-правовими угодами, безоплатною передачею, приватизацією або спадкуванням. Водночас законодавчі обмеження щодо раціонального використання і охорони земель визначають межі цих прав [1, с. 299].

Землеустрій і кадастрові системи виступають інструментами правового забезпечення раціонального використання земель. Вони дозволяють здійснювати науково обґрунтоване планування, розподіл і контроль земельних ресурсів, визначати оптимальні форми використання земельних ділянок та створювати умови для збереження екологічної рівноваги. Кадастрові дані та системи моніторингу сприяють прозорому обліку земель, контролю за їхнім використанням і попередженню порушень, що у свою чергу підвищує ефективність реалізації права громадян на землю у межах раціонального землекористування.

Контроль і відповідальність є невід'ємними складовими правового механізму забезпечення раціонального використання земель. Державні органи та органи місцевого самоврядування здійснюють нагляд за дотриманням земельного законодавства та застосовують санкції у разі порушень. Юридична відповідальність, включно з адміністративними, цивільними та кримінальними заходами, спрямована на попередження незаконного використання земель, порушень режимів охорони ґрунтів та невиконання обов'язків щодо їх відновлення [5, с.7].

Отже, можна стверджувати, що правове забезпечення раціонального використання землі є багатовимірним явищем, що об'єднує комплекс норм, принципів і механізмів контролю. Воно забезпечує ефективне, безпечне та сталий розвиток земельних відносин, поєднує приватні права власників із суспільними інтересами, встановлює баланс між правами та обов'язками і створює правові умови для реалізації конституційного права громадян на землю.

Список використаних джерел

1. Бабич М., Шаповалова К. Правове регулювання землекористування в Україні: проблеми реалізації під час воєнного стану. *UNIVERSUM*. 2025. № 21. С. 298–302. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1990>
2. Бровко Н. І. Конституційні гарантії права власності на землю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 65–67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/13>
3. Ігнатенко І. В. Правові питання забезпечення землеустрою як напрямку удосконалення сільськогосподарського землекористування // 2022. № 1 (34). С. 28–32. – DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2022-1.5>
4. Колба Д. Б. Судово-практична характеристика способу захисту земельних прав землевласників та землекористувачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Т. 2, № 84. Розд. 6. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.26>
5. Третяк В. М. Стан та проблеми стратегічного планування розвитку землекористування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*: наук.-практ. журнал. 2022. № 18. С. 5–12. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/566/573>
6. Устінова-Бойченко Г. М., Скрыбін О. М. Особливості визначення територіальної юрисдикції (підсудності) справ під час воєнного стану // *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 231–233

БЕРЕЗОВСЬКА Вероніка В'ячеславівна,

здобувач вищої освіти

інституту права та безпеки

Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса

Науковий керівник:

ЦЕРКОВНА Олена Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент

професор кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДКРИТТЯ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Прийняття спадщини традиційно посідає важливе місце у системі цивільно-правових відносин, оскільки є одним із ключових способів переходу майнових прав та обов'язків від померлої особи до спадкоємців. Інститут спадкування має вагоме значення для забезпечення стабільності цивільного обороту, гарантування права приватної власності та реалізації принципу правонаступництва.